

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3193/2024. (V. 31.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 744. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A jogi képviselővel (dr. Farkas Zoltán Sándor ügyvéd) eljáró indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése alapján nyújtott be alkotmányjogi panaszt.
- [2] 1.1. Az indítványozó által kifogásolt jogszabályi rendelkezéshez kapcsolódó ügy lényege a következő.
- [3] A Budapesti XI. és XXII. Kerületi Ügyészség 2019. április 24-én a B.XI.776/2017/14. számú vádiratával az indítványozóval szemben súlyos testi sértés büntettének kísérlete és más bűncselekmények miatt – büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás lefolytatását indítványozva – emelt vádat.
- [4] A Budai Központi Kerületi Bíróság a 2019. május 23-án meghozott 30.Bpk.753/2019/5. számú büntetővégzéssel az indítványozóval szemben társtettesként elkövetett garázdaság büntette [Btk. 339. § (1) és (2) bekezdés a) pont], 2 rendbeli testi sértés büntettének kísérlete [Btk. 164. § (1) és (3) bekezdés], 2 rendbeli testi sértés vétsége [Btk. 164. § (1) és (2) bekezdés], amely 1 esetben kísérlet, valamint kábítószer birtoklásának vétsége [Btk. 178. § (6) bekezdés] miatt halmazati büntetésül 312 óra fizikai munkakörben végrehajtandó közérdekű munka büntetést szabott ki.
- [5] Az indítványozó és védője a büntetővégzés kézhezvételét követően tárgyalás tartása iránt terjesztett elő indítványt.
- [6] A Budai Központi Kerületi Bíróság a 2019. szeptember 23-ára kitűzött előkészítő ülést – a terhelt és védője megjelenésének hiánya miatt – elhalasztotta, majd a mulasztás utólagos kimentése okán az ügyben új határnapot tűzött.
- [7] A Budai Központi Kerületi Bíróság a 2021. május 17-én kihirdetett 22.B.1072/2019/114. számú ítéletével az indítványozót bűnösnek mondta ki testi sértés büntettének kísérletében [Btk. 164. § (1) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdés szerint minősülő], 2 rendbeli, egy esetben kísérleti szakaszban maradt testi sértés vétségében [Btk. 164. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés szerint minősülő], valamint kábítószer birtoklásának vétségében [Btk. 178. § (6) bekezdés]. Ezért őt a bíróság – halmazati büntetésül – 3 év időtartamra próbára bocsátotta.
- [8] Az elsőfokú ítélettel szemben az ügyészség eljárási hiba miatt hatályon kívül helyezés és új eljárásra utasítás, az indítványozó és védője elsődlegesen bűncselekmény hiányában, másodlagosan bizonyítottság hiányában felmentés érdekében jelentett be fellebbezést.
- [9] A másodfokon eljáró Fővárosi Törvényszék a 2021. október 25-én kihirdetett 32.Bf.9400/2021/14. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét – a Be. 744. § (3) bekezdése figyelmen kívül hagyása miatt, a 609. § (1) bekezdésére hivatkozással – hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította. A megismételt eljárásra vonatkozóan a büntetővégzés jogerőre emelkedésének megállapítására, illetve megállapítása végett adott irányutatót.
- [10] A hatályon kívül helyező és új eljárásra utasító végzéssel szemben az indítványozó védője jelentett be fellebbezést a másodfokú végzés hatályon kívül helyezése és a másodfokú eljárás lefolytatása érdekében.
- [11] A Fővárosi Ítéltábla a 2022. április 1-jén meghozott 5.Hkf.20/2022/6. számú végzésével helybenhagyta a másodfokú bíróság hatályon kívül helyező és új eljárásra utasító végzését. Az Ítéltábla egyetértett a másodfokú bíróságnak a hatályon kívül helyezés okaként meghatározott indokolásával, továbbá a megismételt eljárásra vonatkozó irányutató tartalmával.
- [12] A Budai Központi Kerületi Bíróság 2022. április 29-én a 30.Bpk.753/2019/5. számú büntetővégzésre vezetett jogerősítési záradékkal tanúsította a büntetővégzés 2019. június 14-i jogerőre emelkedésének tényét.

- [13] 1.2. Az indítványozó ezt követően az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 744. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése érdekében.
- [14] Indítványában az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésének és az I. cikk (3) bekezdésének sérelmére hivatkozott.
- [15] Az indítványozó kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság büntetővégzésének kézhezvételét követően ő és a védője tárgyalás tartását indítványozták. A Be. 744. § (3) bekezdése szerint viszont, ha a tárgyalás tartását indítványozó az előkészítő ülésen nem jelenik meg és magát alapos okkal, előzetesen, haladéktalanul nem menti ki, úgy kell tekinteni, mint aki az indítványt visszavonta.
- [16] Az indítvány szerint a Be. 744. § (3) bekezdése azért sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és közvetetten a (7) bekezdését, valamint az I. cikk (3) bekezdését, mert az előkészítő ülés elmulasztásának előzetes kimentése hiányában automatikusan, egyedi vizsgálat lehetősége nélkül fosztja meg a terheltet az igazságos tárgyaláshoz való jogától, mely automatizmust az alapügyben hozott döntések is alátámasztanak. A hatályos szabályozás értelmében, ha a mindennapi életben előforduló, előre nem látható körülmény merülne fel a terhelt oldalán – melynek eredményeképpen nem tudna megjelenni az előkészítő ülésen – a Be. megfosztja őt attól a jogától, hogy igazságos tárgyaláson döntsenek a felelősségéről. A szabályozás negligálja azt az alkotmányos érdeket is, hogy az állami büntetőhatalmat gyakorló valóság-hű tényállásra alapítsa ügydöntő határozatát. Emellett az utólagos kimentés lehetőségének hiánya olyan jelentős, indokolatlan és önkényes alapjogkorlátozást valósít meg, mely alapján a jogkorlátozás szükségessége, továbbá arányossága sem állhat fenn.

II.

- [17] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„I. cikk (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

- [18] 2. A Be. indítvánnyal érintett rendelkezései:

„139. § (1) Ha a terhelt, a védő, a sértett, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt, valamint a bírósági eljárásban az ügyészesség határidőt vagy határnapot önhibáján kívül mulasztott – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – igazolásnak van helye.

(2) Az igazolási kérelmet az elmulasztott határidő utolsó napjától, illetve az elmulasztott határnaptól számított nyolc napon belül lehet előterjeszteni. Ha a mulasztás később jutott a mulasztó tudomására, vagy az akadály később szűnt meg, az igazolási kérelem határideje a tudomásszerzéssel, illetve az akadály megszűnésével kezdődik. Három hónapon túl igazolási kérelmet nem lehet előterjeszteni.

(3) Az igazolási kérelemben elő kell adni a mulasztás okát és azokat a körülményeket, amelyek a mulasztás vétségét valószínűsítik. Határidő elmulasztása esetén az igazolási kérelem előterjesztésével együtt az elmulasztott cselekményt is pótolni kell.”

„140. § (3) Az igazolási kérelmet a bíróság, az ügyészesség és a nyomozó hatóság méltányosan bírálja el.”

„141. § (1) Ha a bíróság, az ügyészesség vagy a nyomozó hatóság az igazolási kérelemnek helyt ad,

a) az igazolást kérő által pótolta cselekményt olyannak kell tekinteni, mintha azt az elmulasztott határidőn belül teljesítette volna,

b) az elmulasztott határnapon végzett eljárási cselekményt a szükséges körben meg kell ismételni.”

„744. § (3) A tárgyalás tartását indítványozó személynek az előkészítő ülésen való jelenléte kötelező. Ha az előkészítő ülésen nem jelenik meg és magát alapos okkal, előzetesen, haladéktalanul nem menti ki, úgy kell tekinteni, mint aki az indítványt visszavonta.”

III.

- [19] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálatát megelőzően lefolytatta az indítvány befogadására irányuló eljárást. Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése szerint az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozattervezetet terjeszthet a testület elé. Jelen ügyben az Alkotmánybíróság e rendelkezés alkalmazásával járt el.
- [20] 1.1. Az indítványozó az Abtv. 26. § (1) bekezdésére hivatkozva terjesztett elő alkotmányjogi panaszt. Alkotmányjogi panaszt az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján hatvan napon belül lehet benyújtani, az indítvány határidőben érkezett. Az indítványozó jogi képviselő útján jár el, aki a meghatalmazását csatolta.
- [21] 1.2. Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében foglalt határozott kérelem feltételeinek – az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése vonatkozásában – megfelel. Az indítvány az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást tartalmaz, megjelöli az Alaptörvény megsértett rendelkezését, illetve a sérelmezett jogszabályi rendelkezést, indokolja annak Alaptörvénybe ütközését és kifejezetten kéri a megsemmisítését.
- [22] Ezzel szemben az alkotmányjogi panasznak az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése sérelmét állító része nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b)* és *e)* pontjában, valamint a 26. § (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek.
- [23] Az Abtv. 26. § (1) bekezdés szerinti alkotmányjogi panasz is csupán az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának sérelmére alapítható. Az indítványozó által megjelölt sérülni vélt alaptörvényi rendelkezések közül az I. cikk (3) bekezdésében foglalt szabály az alapvető jogok korlátozására általában vonatkozó előírásokat tartalmazza, olyan alapjogot nem, amelyre alkotmányjogi panasz alapítható lenne {vö. 3484/2022. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [24]; 3152/2019. (VI. 26.) AB végzés, Indokolás [19]}.
- [24] 1.3. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a továbbiakban azt vizsgálta meg, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 26. § (1) bekezdésében és a 29. §-ban foglalt tartalmi feltételeket kimeríti-e.
- [25] Az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz fordulhat az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [26] Az indítványozó a Be. 744. § (3) bekezdését, az alapügyben folytatott bírósági eljárásban alkalmazott jogszabályi rendelkezést támadja az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésének sérelme okán. Az alkotmányjogi panasz előterjesztését megelőzően a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette. Az egyedi ügyben érintettség megállapítható, mivel az indítványozó az alkotmányjogi panasszal támadott ügyekben vádlott volt.
- [27] 2. Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [28] Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésének sérelmére hivatkozott azzal összefüggésben, hogy a Be. 744. § (3) bekezdése az előkészítő ülés elmulasztásának előzetes kimentése hiányában automatikusan, egyedi vizsgálat lehetősége nélkül fosztja meg a terheltet az igazságos tárgyaláshoz való jogától, mely automatizmust az alapügyben hozott döntések is alátámasztanak. Az utólagos kimentés lehetőségének hiányában, amennyiben előre nem látható körülmény merülne fel a terhelt oldalán – melynek eredményeképpen nem tudna megjelenni az előkészítő ülésen – a Be. megfosztja a terheltet attól a jogától, hogy igazságos tárgyaláson döntsének a felelősségről.
- [29] Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján a XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való jog alkotmányos védelmi köre a rendes jogorvoslati eljárásokra terjed ki. Vagyis azt a követelményt támasztja, hogy az

elsőfokon meghozott bírósági döntésekkel szemben magasabb bírói fórumhoz lehessen fordulni (vö. 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [60]). Mindezt figyelembe véve az Alkotmánybíróság jelen ügyben megállapítja, hogy a Be. 744. § (3) bekezdése az indítványozó jogorvoslati jogával nem hozható összefüggésbe, a sérelmezett jogszabályi rendelkezés nem zárja ki a jogorvoslati jogot. Emellett az indítványozó jogorvoslati jogát a bíróságok sem zárták ki, a büntetővégzéssel szemben tárgyalás tartását indítványozhatta, továbbá az elsőfokú döntéssel szemben, majd a másodfokú bíróság hatályon kívül helyező és új eljárásra utasító végzésével szemben is élhetett fellebbezéssel. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való jog sérelmét önmagában pedig az nem veti fel, hogy a védelmi fellebbezésben foglaltaknak nem adnak helyt a bíróságok.

- [30] Az Alkotmánybíróság szerint ugyanakkor jelen esetben alkotmányjogi jelentőségű kérdés, miszerint a Be. 744. § (3) bekezdésének alkalmazása esetén sérül-e a terhelt Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott tisztességes bírósági eljáráshoz való joga.

IV.

- [31] 1. Az indítvány nem megalapozott.
- [32] 1.1. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése processzuális alapjogot tartalmaz, amely elsősorban a bírósági eljárással szemben támasztott eljárási garanciák rendszerét jelenti [ld. pl. 3154/2021. (IV. 22.) AB végzés, Indokolás [10]; 5/2020. (I. 29.) AB végzés, Indokolás [47]]. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján a döntéseiben esetről esetre határozta meg a tisztességes bírósági eljárás konkrét ismérveit. Így nevesíteni lehet azokat a követelményeket, részjogosítványokat, amelyek ezen alapjog alkotmányos tartalmát jelentik [ld. bővebben 3294/2021. (VII. 22.) AB határozat, Indokolás [55]; 3025/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [19]; 3257/2020. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [33]].
- [33] Az Alkotmánybíróság jelen ügyben is hangsúlyozza, hogy „[a] jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki. Ez a jogkör azonban nem teremthet alapot arra, hogy minden olyan esetben beavatkozzon a bíróságok tevékenységébe, amikor olyan (állítólagos) jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor, mely egyéb jogorvoslati eszközzel már nem orvosolható. Sem a jogállamiság elvont elve, sem a tisztességes eljárás alapjoga [...] nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti szuperbíróság szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el. [...] A bíró bármely ténybeli vagy jogi tévedése nem teszi automatikusan tisztességtelenné az egész eljárást, mivel az ilyen tévedések teljesen soha nem küszöbölhetők ki, azokat az igazságszolgáltatás ma ismert rendszere magában hordozza.” [3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]–[15]]
- [34] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a tisztességes bírósági eljárás követelménye az eljárási jogi garanciák érvényesülését foglalja magában, olyan minőséget (bánásmódot, illetve bánásmód iránti elvárást) jelent, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog önmagában olyan abszolút – feltétlen érvényű – jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye [14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 266; 3003/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [28]].
- [35] Mérlegelés alatt értendő az, hogy társadalmi történések nyomán nyert, alapvetően a humanizmus vagy a méltányosság érzületéből fakadó, ekként lelkiismereti megfontolások az idők során törvényhozói és törvénykezői felelősségként már mint jogi felismerések, s ennél fogva elvárások (alkotmányos elvárások, jogi hivatkozási alapok) rögzülnek, rögzültek. Lényegében azon általános felfogástól, feltevéstől kisérvé, hogy az állam általi későbbi felismerés, a korábbihoz képest az igazságosság záloga [9/2023. (VI. 20.) AB határozat, Indokolás [86]].
- [36] 1.2. Az Alkotmánybíróság a következőkben röviden áttekintette a büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás jelentősebb történeti előzményeit.
- [37] A büntető eljárásjognak – a hatályos törvény szerinti megfogalmazásában – a büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás a Bünvádi Perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk (a továbbiakban: Bp.) elfogadása óta jogintézménye.
- [38] A büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás során a bíróság tárgyalás – így a vádlott kihallgatása és bizonyítás lefolytatása – nélkül szab ki büntetést, alkalmaz intézkedést, s az jogerőre emelkedik, ha a vádlott vagy más jogosult nem indítványozza tárgyalás tartását. A büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás egy olyan – az általános eljárástól eltérő szabályokkal rendelkező – külön eljárás, amelyben a tárgyalás (így bizonyítás)

hiánya miatt a terhelt bűnösségének kimondása ugyan elmarad, de büntetőjogi jogkövetkezmény alkalmazására sor kerül. E külön eljárás lényegesen gyorsítja az ügyek elbírálásának folyamatát, s a tárgyalás tartása iránti indítvány a garanciája annak, hogy ha a jogosultak vitatják az ügyiratok alapján kiszabott büntetést, alkalmazott intézkedést, akkor a bíróság tárgyaláson dönt majd az ügyben.

- [39] A Bp.-ben büntetőparancsként ismert jogintézmény – a tárgyalás hiánya, az eljárási alapelvek, valamint garanciák szűkérvényesülése miatt értelemszerűen – a bíróságnak csupán pénzbüntetés kiszabására adott lehetőséget. Tárgyalás tartása nélkül nyilvánvalóan kisebb tárgyú súlyú cselekményekben volt lehetőség az igazságszolgáltatás e típusú „egyszerűsítésére”, hiszen ezen ügyekben könnyebben előfordulhatott, hogy a terhelt nem kér tárgyalást, belenyugszik a bíróság döntésébe. A büntetőparancs gyakorlati sikerei okán viszont a törvényhozást arra indította, hogy a büntetések még szélesebb skáláját igénybe vegyék.
- [40] A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény már megengedte, hogy a bíróság végzésében foglalkozástól eltiltást, járművezetéstől eltiltást, továbbá elkobzást is kimondjon, elkobzás alá eső érték megfizetésére kötelezzon.
- [41] A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény módosításáról szóló 1995. évi LXI. törvény azonban már felfüggesztett szabadságvesztés kiszabását is lehetővé tette, ahogyan ezt a rendelkezést a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény – a tárgyalás mellőzése megnevezésű jogintézmény szabályai közt – szintén ismerte.
- [42] A hatályos Be. a jogkövetkezmények terén tovább nem tágitott, de az elbírálás alá eső cselekmények körében szélesebbre nyitotta az utat e külön eljárás alkalmazhatósági feltételeiben.
- [43] A jelenleg hatályos szabályok alapján a bíróság az ügyészség indítványára vagy hivatalból háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény esetén tárgyalás mellőzésével, az ügyiratok alapján büntetővégzést abban az esetben hozhat, ha az ügy megítélése egyszerű, és a vádlott szabadlábon van vagy más ügyben tartják fogva, a büntetés célja pedig tárgyalás nélkül is elérhető.
- [44] Kivételesen a bíróság az ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény esetén is büntetővégzést hoz, ha az előbbi együttes feltételek fennállnak és a vádlott a bűncselekmény elkövetését beismerte.
- [45] 2024. március 1. óta hatályos szabályok szerint pedig a bíróság az ügyészség indítványára a nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény esetén is büntetővégzést hoz, ha annak az előzőekben írt együttes feltételei és a bűnösség beismerése is fennállnak (Be. 740. §).
- [46] 1.3. A büntető eljárásjog hagyományos felépítésében a külön eljárás az általános eljárási szabályok alapján, a büntetőjogi főkérdés eldöntésére irányulva, a törvényben meghatározott eltérésekkel folyik. Másképpen szólva, ha a jogalkotó az adott külön eljárásra az általánostól eltérő szabályt alkotott, akkor azt kell alkalmazni, eltérő szabály hiányában azonban az általános eljárásra vonatkozó szabály alkalmazandó.
- [47] A büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás során a meghozott és kézbesített büntetővégzéssel szemben – annak vitatása okán – nem fellebbezéssel, hanem 8 napon belül tárgyalás tartása iránt élhet indítvánnyal az ügyészség, a vádlott, a védő, a magánfél és a vagyoni és az egyéb érdekelt [Be. 742. § (2) bekezdés].
- [48] 1.4. Az indítvány szerint a Be. 744. § (3) bekezdése az általános szabályoktól eltérő rendelkezést tartalmaz. E szerint „A tárgyalás tartását indítványozó személynek az előkészítő ülésen való jelenléte kötelező. Ha az előkészítő ülésen nem jelenik meg és magát alapos okkal, előzetesen, haladéktalanul nem menti ki, úgy kell tekinteni, mint aki az indítványt visszavonta.”
- [49] Az indítvány szerint azért eltérő a hivatkozott rendelkezés a Be. 139. §-a szerinti általános szabályaitól, mert az a tárgyalást elmulasztó félnek csupán az előzetes kimentésre ad lehetőséget, utólagos igazolásnak azonban nincs helye.
- [50] Az Alkotmánybíróság az indítványozó érvelésével kapcsolatban a következőkre mutat rá.
- [51] Az indítványozó által eltérőként hivatkozott rendelkezés lényege az, miszerint a jogalkotó (vélelmen alapuló) jogkövetkezményt fűz a tárgyalás tartását indítványozó személynek a tárgyaláson való megjelenése elmulasztásához.
- [52] Értékelhető ez a szabály akként, hogy aki tárgyalás tartását indítványozza, gondosan járjon el a tárgyaláson való megjelenésében, s az eljárást mulasztásával ne akadályozza, ne húzza el.
- [53] A jelenleg hatályos Be. egyébként ehhez hasonló rendelkezést számos esetben ismer, így a jogalkotó például a magánvádas és pótmagánvádas külön eljárásban is hasonlóan (egyébként az eljárás megszüntetésével) szabályozza a meg nem jelenés következményeit [vö. Be. 771. § (1) bekezdés *b)* pont *ba)* alpont; 776. § (2) bekezdés *b)* pont *ba)* alpont; 779. § (2) bekezdés *c)* pont; 801. § (5) bekezdés *b)* pont *ba)* alpont; 806. § (2) bekezdés *b)* pont *ba)* alpont; 810. § (1a) bekezdés].

- [54] A vitatott rendelkezés [Be. 744. § (3) bekezdés] gyakorlati jelentősége abban áll, hogy az eljáró bíróságnak előzetes kimentés hiányában lehetősége legyen a lehető leghamarabb a büntetővégzést jogerősítési záradékkal ellátni, és az időszerűségnek megfelelően lezárni az ügyet.
- [55] Az eljárás alanyának saját mulasztásával (és annak bírósági megállapításával, majd a mulasztás jogkövetkezményeinek alkalmazásával) szemben – általánosan – két lehetősége van fellépésre. Az előzetes, haladéktalan kimentés vagy az utólagosan előterjesztett igazolási kérelem.
- [56] Az előzetes és haladéktalan kimentés – egyébként a vitatott jogszabályi rendelkezés és az indítványozó álláspontja szerint is – azt jelenti, hogy amint az eljárás alanya tudomást szerez jövőbeli megjelenésének akadályáról, azonnal (haladéktalanul) e tényt közölnie kell az eljáró hatósággal (jelen ügyben bírósággal). Az eljáró hatóság ehhez képest dönt az eljárási cselekmény elhalasztásáról.
- [57] Az utólagos igazolási kérelem előterjesztése pedig azt jelenti, hogy a mulasztó fél igazolhatja az előzetesen nem ismert, ezért előzetes kimentés alapjául sem szolgálható mulasztásának okát, és ha a hatóság helyt ad a kérelmének, kimenti magát, s az eljárási cselekményt meg kell ismételni.
- [58] 1.5. Ehhez képest jelen ügyben – az iratok alapján és az indítvány szerint sem vitatottan – a következők állapíthatók meg:
- 2019. szeptember 23-ára a Budai Központi Kerületi Bíróság – az indítványozó terhelt és a védő tárgyalás tartása iránti indítványa okán – előkészítő ülést tűzött. Az indítványozó és védője előre jelezte 20 perces késésüket, majd 40 perc után sem jelent meg egyikük sem, így a bíróság elhalasztotta az előkészítő ülést. Az előkészítő ülés elhalasztását követően jelent meg az indítványozó, a védő és a terhelt édesapja. Az iratok közt 10. sorszámmal hivatalos feljegyzés szerint a védő ekkor elmondta, miszerint ő ment el az indítványozóért és annak édesapjáért, utóbbi nagyon beteg, ezért nehézkes volt eljutniuk a bíróságra, s az erről szóló igazolást a későbbiekben fogja csatolni.
 - 2019. szeptember 27-én az indítványozó védője igazolási kérelmet nyújtott be, miszerint az indítványozó (s nem annak édesapja) mentális és egészségi problémái miatt nem tudtak a bíróság előtt időben megjelenni, melyhez csatolt két igazolást és kérte új határnap kitűzését. A csatolt iratok közül a 2019. szeptember 18-i egy vizsgálatkérő lapra vezetett orvosi igazolás, miszerint az indítványozó többszöri fizikai és pszichikai bántalmazás miatt erős szorongásban szenved, munkaképtelenné, mindennapi tevékenységeire, önellátásra képtelenné vált, ezért mentálhigiénés szakrendelésre való beutalását kezdeményezték. A másik, 2019. szeptember 19-i igazolás az indítványozó mentálhigiénés vizsgálatkérő lapja.
 - a bíróság 2019. október 25-re tűzött előkészítő ülést; melyen (a szabályszerű idézést követően) az indítványozó a védője által előre jelzett 15 perc késést követően sem jelent meg, a védő közlése szerint pánikbetegsége miatt el sem hagyta a lakást. A bíróság további új határnapot tűzött, szakértőt rendelt ki az indítványozó eljárási jogai gyakorlásának képessége vonatkozásában és felhívta a védőt, hogy az indítványozó egészségi állapotára vonatkozó valamennyi orvosi dokumentációt 15 napon belül bocsássa a bíróság rendelkezésére;
 - a 2020. július 1-ére tűzött és megtartott előkészítő ülésen az indítványozó megjelent, s a bíróság hatályon kívül helyezte a büntetővégzést. Az ügyész a vádismertetést megelőzően jelezte, hogy a 2019. szeptember 23-i előkészítő ülésen sem a terhelt, sem a védő nem jelent meg (mindketten indítványozták tárgyalás tartását) és a 2019. szeptember 27-i igazolási kérelemhez csatolt orvosi igazolás, valamint vizsgálatkérő lap dátuma (2019. szeptember 18. és 19.) az előkészítő ülést megelőző. Ezért – az ügyesség álláspontja szerint – előzetesen kellett volna kimentenie magát a terheltnek, amit nem tett meg, így a Be. alapján úgy kell tekinteni, mint aki a tárgyalás tartása iránti indítványát visszavonta. Az eljáró bíró a tárgyalás napolását megelőzően ismertette a 10. számú iratot (a 2019. szeptember 23-i hivatalos feljegyzést) és tájékoztatta az ügyészt, hogy emiatt nem került sor az igazolási kérelem elutasítására;
 - 2021. január 21-én volt újabb határnap, amikor a tárgyalás megtartásának akadály volt;
 - 2021. május 7-én a bíróság folytatólagos tárgyalást tartott;
 - a 2021. május 17-én tartott tárgyaláson a bíróság kihirdette a 22.B.1072/2019/114. számú ítéletét.
 - a fellebbezések folytán a Fővárosi Törvényszék a 2021. október 25-én tartott nyilvános ülésen kihirdetett 32.Bf.9400/2021/14. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította.
- [59] A másodfokú bíróság megállapította, hogy a 2019. szeptember 23-i előkészítő ülés elhalasztását követően a vádlott és a védő által előadottak (miszerint a vádlott édesapja betegsége miatt nem érkeztek meg időben az előkészítő ülésre), valamint a 2023. szeptember 27-én csatolt orvosi iratokon szereplő ok (miszerint a vádlott betegsége miatt mulasztották el a határnapot) nem fedik egymást. A bíróság megállapította továbbá, hogy a hivatkozott ok az orvosi iratokon szereplő keltezés alapján már az előkészítő ülést megelőzően is ismert volt, a

mulasztás előzetes, haladéktalan kimentésére így nem került sor. A rövidebb késés bejelentése pedig nem tekinthető a megjelenés elmulasztása előzetes kimentésének. A bíróság megjegyezte, hogy a hivatalos feljegyzésben foglalt indok (a vádlott hozzátartozójának, – aki az eljárásnak nem résztvevője – esetleges mozgáskorlátozottsága, betegsége) sem a vádlott, főleg nem az eljárás önálló résztvevője, a vádlott védőjének kimentésére nem alkalmas. A Be. 743. § (3) bekezdésében írtakra figyelemmel a mulasztás utólagos igazolásának ebben az esetben nem volt helye, illetve azt nem lehet figyelembe venni, ezért a vádlott és a védő megjelenésének elmulasztását úgy kellett volna tekinteni, mintha a vádlott és a védő visszavonta volna a tárgyalás tartása iránti indítványát.

- [60] A másodfokú bíróság megállapította, hogy az elsőfokú bíróság azzal, hogy elmulasztotta a büntetővégzés jogerőre emelkedésének megállapítását és az előkészítő ülés elhalasztásáról határozott, olyan a Be. 607. § (1) bekezdésében és a 608. § (1) bekezdésében fel nem sorolt, a másodfokú eljárásban nem orvosolható eljárási szabálysértést vétett, amely lényeges hatással volt az eljárás lefolytatására, a bűnösség megállapítására, a bűncselekmény minősítésére, a büntetés kiszabására, illetve az intézkedés alkalmazására. Ezért az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és a bíróságot új eljárásra utasította.
- [61] A 2022. április 1-én meghozott 5.Hkf.20/2022/6. számú végzésével a Fővárosi Ítéltábla helybenhagyta a másodfokú bíróság hatályon kívül helyező és új eljárásra utasító végzését. Indokai szerint a Be. 744. § (3) bekezdése szerint a tárgyalás tartását indítványozó személyt előzetes és haladéktalan kimentési kötelezettség terheli, a vádlotti kimentés ezen követelményeknek nem felelt meg. Az előkészítő ülést követően (hivatalos feljegyzés) előadottak szerint a késést a vádlott édesapjának betegsége okozta. A Be. 139. §-a alapján ugyanakkor ez nem tekinthető önhibán kívüli körülménynek, amely a vádlott vagy a védő mulasztása kimentésének alapjául szolgálhat. Ebből következően még abban az esetben sem lehetett volna elfogadni az igazolási kérelmet, ha a csatolt iratok a vádlott édesapjának betegségét támasztják alá. Ehhez képest a csatolt – és hitelességében megkérdőjelezhető – orvosi iratok a vádlott egészségi állapotára vonatkoznak. Emellett az elsőfokú bíróság által kirendelt szakértő is megállapította, hogy az indítványozó kevert típusú személyiségzavara az eljárási jogai gyakorlásában nem akadályozza, ezért a kimentés alapjául felhozott egészségi állapotra hivatkozás alaposságát az utóbb kirendelt szakértő szakvéleménye is cáfolta.
- [62] Következésképpen az előzetes és haladéktalan kimentés vizsgálata során az eljáró bíróságok azt állapították meg, hogy az indítványozó már az előkészítő ülés hatánapját megelőzően tudomással bírt megjelenésének akadályáról, így nem tett eleget a Be. 744. § (3) bekezdése szerinti előzetes kimentési kötelezettségének.
- [63] Ehhez képest pedig ugyanezen okból – előzetes kimentés hányában – az utólagos kimentés lehetőségére és annak vizsgálatára értelemszerűen nincs (nem volt) lehetőség.
- [64] Ez azonban nem azt jelenti, hogy a Be. 744. § (3) bekezdése az utólagos igazolási kérelem előterjesztésére nem adna lehetőséget.
- [65] Ennek indoka – egyébként az indítványban foglaltakkal egyetértve – éppen az, hogy az eljárás alanya által előre nem látható, az eljárási cselekményen való részvételét akadályozó körülmény bekövetkezte esetén se essen el eljárási jogosítványaitól, másképpen szólva lehetősége legyen utólag igazolnia mulasztásának önhibán kívüliségét.
- [66] A Be. 744. § (3) bekezdése az előzetes és haladéktalan kimentés hiánya esetére állapít meg eljárási jogkövetkezményt. E rendelkezés az utólagos igazolási kérelem előterjesztésének lehetőségéről (annak kizárásáról vagy az általánostól eltérő szabályról) egyáltalán nem szól.
- [67] Valójában tehát – az indítvány szerinti állásponttal szemben – a Be. 744. § (3) bekezdése nem tartalmaz az általános szabályoktól (Be. 139–141. §) eltérő szabályt, így az igazolási kérelem előterjesztésének lehetőségét nem zárja ki.
- [68] Amennyiben a jogalkotó feltételhez kötné vagy ki kívánná zárni az igazolási kérelem előterjesztésének lehetőségét, úgy azt kifejezett eltérő rendelkezéssel tehetné meg [ahogyan teszi azt pl. a Be. 378. § (6) bekezdése, az 550. § (2) bekezdése, az 556. § (1) bekezdése, az 582. § (1) bekezdése, az 598. § (5) bekezdése, a 621. § (3) bekezdése és a 817/A. § (5) bekezdés esetében].
- [69] Ehhez képest pedig – értelemszerűen – az általános szabályok szerint lehetősége van a mulasztó félnek igazolási kérelemmel élni.
- [70] 1.6. Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy az eljáró bíróságok sem hivatkoztak arra, miszerint az ügyben utólag igazolási kérelem előterjesztésére ne lett volna lehetőség. Épp ellenkezőleg, részint az ügyben elsőfokon eljáró bíróság az igazolási kérelemnek helyt adott; részint a jogorvoslati bíróságok pedig nem csupán azt vizsgálták, hogy az indítványozó előzetesen tudott-e megjelenésének akadályáról, hanem azt is, miszerint az utólag előterjesztett igazolási kérelem alkalmas volt-e a megjelenés elmulasztásának igazolására. Egyik eljáró bíróság sem

helyezkedett kifejezetten olyan álláspontra, miszerint ne lenne helye az általános szabályok szerint igazolási kérelem előterjesztésének. Ehhez képest állapították meg a bíróságok, hogy az indítványozó számára a határnapot megelőzően is ismert volt megjelenésének akadálya, ezért előzetesen kellett volna kimentenie magát. Utólag egyazon okból a mulasztás igazolására már nincs lehetőség (vö. másodfokú bíróság végzése, Indokolás [20]–[24]; harmadfokú bíróság végzése, Indokolás [26]–[32]).

- [71] A perjogi történet ismeretében ugyanakkor az Alkotmánybíróság indokoltnak tartja a következők megemlítését.
- [72] Kétségtelen, hogy a jogerős elintézésel, döntéssel, az indítványozó olyan joghelyzetbe került (vissza), amivel szemben tárgyalás tartását kérte. Kétségtelen az is, hogy az alapügyben elsőfokon eljáró bíróság az indítványozó (általa sem vitatott) mulasztásai kapcsán eltekintett azok perjogi – törvény erejénél fogva érvényesülő – megítélésétől [Btk. 744. § (3) bekezdés].
- [73] Mindez azonban részint nem vezet az indítvány szerinti, törvénnyel szembeni kritika, kifogás megalapozásához, nem jelenti azt. Részint az ilyen bírói működés ellenében olyan alkotmányossági elvárás sem támasztható, ami – az indítványban felhozott érvek esetében – megalapozottá tenné az indítványnak helyt adást.
- [74] 2. Következésképpen a Be. 744. § (3) bekezdése nem sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot.
- [75] 3. Ekként az Alkotmánybíróság az indítványozó alkotmányjogi panaszát elutasította.

Budapest, 2024. május 14.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1763/2022.

